

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku Mikkelissä

Minna Pirskanen, Sanna Sulku

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku Mikkelissä

Minna Pirskanen, Sanna Sulku
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2021

Minna Pirskanen, Sanna Sulku

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku Mikkelissä

Vuosi 2021 Sivumäärä 32

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata, millainen kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakkailla on tällä hetkellä Mikkelissä. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymä Essote. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa Mikkelin alueen mielenterveys- ja päihdepalveluasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulusta työntekijöiden näkökulmasta sekä siitä, kuinka sitä voisi parantaa asiakkaita palvelevammaksi. Opinnäytetyössä tuotettua tietoa Essote voi halutessaan käyttää tukena kuntouttavan työtoiminnan prosessin kehittämisessä tai vaihtoehtoisesti jatkotutkimusten pohjana.

Opinnäytetyössä kerromme lyhyesti mitä ovat Essote, Mikkelissä toimivat työikäisten sosiaalipalvelut, työllisyyttä edistävät palvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut. Avaamme keskeisiä tutkimuksen aikana esiin nousseita käsitteitä, joita ovat aktivointisuunnitelma, kuntouttava työtoiminta sekä asiakastyön prosessi sosiaalityössä.

Tutkimuksemme oli kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Aineistoa lähestyimme narratiivisesta näkökulmasta. Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä, joka toteutettiin haastatteleamalla kuntouttavan työtoiminnan parissa toimivia työntekijöitä. Vallitsevista poikkeusoloista johtuen toteutimme haastattelut Teamsin välityksellä maaliskuu- ja huhtikuussa 2021.

Tutkimuksessa haimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: *Millainen mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku on Mikkelissä työntekijän kuvailemana? Kokevatko työntekijät, että prosessin kulussa on ongelmia ja olisiko prosessia tarvetta kehittää?* Tutkimustuloksista käy ilmi, että mielenterveys- ja päihdeasiakkaan kuntouttavan työtoiminnan prosessi vaatii useiden eri ammattilaisten yhteistyötä. Haasteiksi prosessissa koettiin ajoittainen työn päällekkäisyys, eri työyksiköiden aikataulujen yhteensovittaminen, tiedonkulku sekä vastuu asiakasta koskevien päätösten teossa.

Asiasanat: kuntouttava työtoiminta, palveluprosessi, aktivointisuunnitelma

Minna Pirskanen, Sanna Sulku

The process of rehabilitative work activities for mental health and substance abuse clients in Mikkeli

Year	2021	Pages	32
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to describe the path to rehabilitative work activities for mental health and substance abuse clients in Mikkeli. This thesis was compiled for the South Savo Social and Health Care Authority also known as “Essote”. The objective of the thesis was to accumulate information about the process of the mental health and substance abuse clients on the path to rehabilitative work activities in Mikkeli. The research was from the point of view of the officers in said process, and was based around how to improve helpfulness to the clients. “Essote” can utilize the provided information supporting the development of this process of rehabilitative work activities and also as a basis for further studies.

“Essote” provides ;social services for working aged people, employment advancing services and mental health and substance abuse services. Some fundamental concepts were considered during the research which included ; an activation plan, rehabilitative work activities and the process of social work with clients.

The research was qualitative in nature and the material was approached from a narrative perspective. Research material was gathered via half-structured interview method, which was implemented by interviewing the officers working with the clients in rehabilitative work activities. Due to the prevalent conditions with Covid-19 the interviews were carried out via the “Teams” virtual platform in March and April of 2021.

The research aimed to answer the questions: *What is the process of rehabilitative work activities for mental health and substance abuse clients in Mikkeli, as the officers describe it? Do the officers feel that there are problems in the process and should the process be improved?* Research data transpired that the process for the mental health and substance abuse clients in rehabilitative work activities requires co-operation from multiple professionals. The challenges that we experienced in the process were; occasional overlapping work, coordinating the schedules of different units, communication, and responsibilities on the decisions regarding the clients.

Keywords: rehabilitative work activity, service process, activation plan

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä, Essote.....	7
2.1	Työikäisten sosiaalipalvelut ja työllisyyttä edistävät palvelut Mikkelissä.....	8
2.2	Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalipalvelut.....	8
3	Asiakastyön prosessi sosiaalityössä	9
4	Aktivointisuunnitelma ja kuntouttava työtoiminta	10
4.1	Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet kuntouttavassa työtoiminnassa	11
4.2	Päätöstentekijän oikeudet, velvollisuudet ja vastuu	12
5	Opinnäytetyön toteutus	12
5.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset	13
5.2	Tutkimuksessa käytettävät menetelmät	14
5.3	Aineiston keruu.....	15
5.4	Analysointi	16
5.5	Eettisyys ja luotettavuus.....	16
6	Tutkimuksen tulokset	17
6.1	Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku työntekijöiden kertomana	17
6.2	Kuntouttavan työtoiminnan prosessissa ilmenneet haasteet ja kehittämiskohteet työntekijöiden kertomana	20
7	Johtopäätökset	22
8	Pohdinta	23
	Lähteet.....	25
	Kuviot	28
	Liitteet	29

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä selvitämme, millainen prosessi on mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaiden matka kuntouttavaan työtoimintaan Mikkeliissä työntekijöiden kuvailemana ja ovatko työntekijät kohdanneet prosessissa jotain ongelmia. Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Etelä-Savon sosiaali- ja terveystyöpalveluiden kuntayhtymä, Essote. Toimeksiantajan mukaan Mikkeliissä prosessi on todella monimutkainen, eikä asiakasta palveleva. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, miten Mikkelin alueen mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kanssa työskentelevät työntekijät kokevat kuntouttavan työtoiminnan prosessin sekä sen tulisiko prosessia heidän mielestään jotenkin kehittää. Opinnäytetyössä tuotettua tietoa voidaan käyttää myöhemmin prosessin kehittämisen tukena tai vaihtoehtoisesti pohjana uusille tutkimuksille.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakas on usein haastavassa elämäntilanteessa ja tarvitsee tukea päästäkseen oikeiden palveluiden piiriin. Asiakkaan matkalla kuntouttavaan työtoimintaan tarvitaan usein monen eri työyksikön sekä palveluntarjoajan tekemää monialaista yhteistyötä, jotta asiakas saa tarvitsemansa laadukkaan ja yksilöllisen palvelun.

Asiakaslähtöisyyden on kuvattu olevan sosiaali- ja terveysalalla toimivan moniammatillisen yhteistyön perusta. Yhteistyössä korostuvat muun muassa verkostoituminen, tiedon ja näkökulmien jakaminen sekä vuorovaikutus. Haastavien asiakkaiden kanssa työskennellessä tämän työskentelytavan edut tulevat parhaiten esille. Tämä mahdollistaa asiakkaan tarpeita vastaavan palvelukokonaisuuden sekä laajemman ammattitaidon asiakkaan käyttöön. Työntekijöille työn päällekkäisyyden väheneminen, lisääntyvä työhyvinvointi sekä jaettava asiantuntijuus ovat moniammatillisuudesta saatavia hyötyjä. Kuitenkin tunnistamattomuus toisen työntekijän ammattiosaamisesta on yksi esiin nousevista haasteista (Sandström, Keiski-Turunen, Hassila, Aunola & Alalahti 2018.)

Kuntouttavan työtoiminnan lakiin on tehty muutoksia, jotka ovat tulleet voimaan 1.1.2021. Lakimuutoksilla pyritään varmistamaan sosiaalihuollon palveluja tarvitsevien pitkään työttömänä olleiden henkilöiden ohjautuminen kuntouttavaan työtoimintaan. TE-palvelut ovat aina ensisijainen palvelu, mutta henkilön ollessa estynyt ottamaan vastaan TE-palveluita tai töitä työ- ja toimintakykyyn vaikuttavien rajoitusten vuoksi, tulee hänen aktivointisuunnitelmaansa sisällyttää kuntouttavaa työtoimintaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.)

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys rakentuu luvuista 2-4. Luvuissa esittelemme Etelä-Savon kuntayhtymän ja sen strategian, kerromme Mikkelin aikuissosiaalityön, työllisyyspalveluiden sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen toiminnasta sekä käsittelemme kuntouttavan työtoiminnan periaatteita sekä yleisimpiä siihen liittyviä käsitteitä. Luvuissa 5 ja 6 kerromme

opinnäytetyömme toteutuksesta sekä tutkimustuloksista. Tutkimusaineistona toimi mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnassa työskentelevien työntekijöiden puolistrukturoidut haastattelut, joita oli kolme kappaletta. Lopuksi esittelemme tutkimuksen johtopäätökset sekä oman pohdintamme.

2 Etelä-Savon sosiaali- ja terveystyöpalvelujen kuntayhtymä, Essote

Mikkelin, Juvan, Puumalan, Kangasniemen, Hirvensalmen, Pertunmaan ja Mäntyharjun sosiaali- ja terveystyöpalvelut siirtyivät Etelä-Savon kuntayhtymän, Essoten hoidettaviksi 1.1.2017 (Essote 2017). Essoten sosiaali- ja terveystyöpalvelut ovat saatavilla edellä mainittujen kuntien alueella, joiden lisäksi Essote tarjoaa erikoissairaanhoidon palvelut myös Pieksämäellä sekä Joroisissa (Essote 2020b).

Vuonna 2019 Essoten alueella asui noin 100 000 henkilöä. (Essote 2021a). Essoten strategia-kartan (2020c) mukaan on tärkeää tarjota asiakkaita palvelevia, ensiluokkaisia ja sujuvia palvelukokonaisuuksia, joiden avulla tuotetaan asiakkaille hyvinvointia ja terveyttä, sekä vahvistetaan asiakkaan omatoimisuutta ja osallisuutta. Essoten strategiaan kuuluu myös työntekijöiden ammatillisesta osaamisesta huolehtiminen ja ammatilliseen kehittymiseen kannustaminen sekä henkilöstön ja työyhteisöjen hyvinvoinnin ja toimivuuden edistäminen.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittää monialaisen yhteistyön seuraavasti: ”Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.”

Mikkelin MoniTorilla toimii eri alojen ja organisaatioiden työntekijöistä koostuva verkosto, jossa asiakkaalle tarjotaan matalan kynnyksen palveluja nopeasti ja joustavasti. MoniTorilla työskentelee mm. TE-toimiston asiantuntijoita, Essoten palvelu- ja sosiaaliohjaajia, sekä Kellan TYP- työkykyneuvoja (Essote 2020d; Essote 2021b.)

MoniTorilla työskentelevä TE-toimiston asiantuntija voi tarjota asiakkaalle ammatinvalinnan ohjausta, työ- ja toimintakyvyn kartoitusta, työkokeilua tai palkkatuettua työtä (Essote 2021b, 8.) Essoten palvelu- ja sosiaaliohjaajat puolestaan ohjaavat ja tukevat asiakkaita arjen hallinnassa, osallistuvat ja ottavat vastuun asiakasprosessien sujuvasta etenemisestä, tekevät palvelutarpeen arviointeja, laativat asiakassuunnitelmia (Essote 2021b, 6.) ja selvittävät muun muassa asiakkaiden työllistymisedellytyksiä, sekä voivat tarjota ja tehdä päätöksiä esimerkiksi kuntouttavasta työtoiminnasta. (Essote 2020d.) Kuntouttavan työtoiminnan parissa työskentelee 2,5 sosiaaliohjaajaa, joista vain yksi työskentelee mielenterveys- ja

päihdepalveluiden asiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan parissa sekä 2 toimistosihteerä, jotka palvelevat myös kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita (Räisä 2021).

2.1 Työikäisten sosiaalipalvelut ja työllisyyttä edistävät palvelut Mikkelissä

Aikuissosiaalityö Essoten alueella on suunnitelmallista, asiakkaiden omatoimisuutta ja itsenäisyyttä edistävää ja muutokseen tähtäävää neuvontaa, ohjausta ja tukea. Aikuissosiaalityön palveluihin kuuluu myös asiakkaan elämäntilanteen ja palveluntarpeiden selvittäminen, sekä asiakasta tukevien verkostojen ja palveluiden luominen siten, että asiakas saa tarvitsemansa tuen (Essote 2021d.) Työikäisten sosiaalityön palveluissa asiakkaalla saattaa olla työttömyyttä, mielenterveys- ja päihdeongelmia, asunnottomuutta tai muuten vaikeuksia elämännhallinnassa (Essote 2021b, 5).

Mikkelin alueen työttömien monialaista yhteispalvelua järjestää Etelä- Savon TYP/Reitti. (OmaTori 2021). TYP-palvelut ovat työllistymistä edistävää laissa säädettyä monialaista yhteispalvelua, jossa TE-toimisto, Kela sekä kunta yhdessä arvioivat asiakkaan palvelutarpeita, suunnittelevat palvelukokonaisuudet sekä vastaavat niiden seurannasta sekä etenemisestä. (Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 2014). Julkiset työvoimapalvelut, kuntoutuspalvelut, sosiaali- ja terveyspalvelut sekä mahdollisesti myös työllistymistä edistävät palvelut sisältyvät TYP-palvelukokonaisuuteen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021b).

2.2 Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalipalvelut

Essoten mielenterveys- ja päihdepalvelujen tavoitteena on asiakaslähtöisten asumis- ja laitospalvelujen sekä avopalvelujen tuottaminen Etelä-Savolaisille. Palvelut tuotetaan lain mukaisella asiantuntemuksella moniammatillisesti sekä hoitotakuun puitteissa. Palveluiden kehittämiseen pääsevät osallistumaan yhteistyötahot sekä asiakkaat (Essote 2020a, 3.)

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat ovat sosiaalihuoltolain mukaisesti erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä. Sosiaalityössä heidän kanssaan työskentelee niin sosiaalityöntekijöitä, kuin sosiaaliohjaajiaakin. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden toimintakykyä, elämännhallintaa sekä hyvinvointia turvataan mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaalityön avulla. Asiakkailta on mahdollista saada sosiaaliohjausta, johon ohjautuminen tapahtuu sosiaalityön kautta (Essote 2021c.) Mikkelin mielenterveys- ja päihdepalveluissa työskentelee yhteensä neljä sosiaaliohjaajaa, jotka toimivat asiakkaiden omaohjaajina ja tarvittaessa tulevat asiakkaan mukaan kuntouttavan työtoiminnan palaveriin (Haastattelu 23.2.2021, taustan kartoitus).

3 Asiakastyön prosessi sosiaalityössä

Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio (2011, 102-104) toteavat, että asiakastyön prosessi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa asiakkaan tilanne tai ongelma tunnistetaan keräämällä tietoa asiakkaasta sekä hänen elämäntilanteestaan. Tietojen pohjalta asiakkaan tilanne arvioidaan sekä laaditaan suunnitelma, jossa tavoitteet ongelman tai tilanteen ratkaisemiseksi laaditaan yhdessä asiakkaan kanssa. Tavoitteiden tulee olla asiakkaan hyväksymiä, johdonmukaisia, mahdollisia saavuttaa sekä perusteltavissa olevia. Mikäli asiakas on tilanteessa vastoin tahtoaan, on erittäin tärkeää, että tavoitteet ovat asiakkaalle henkilökohtaisesti mielekkäitä sekä hänen motiiveihinsa sopivia. Asetettujen tavoitteiden tulee johtaa sellaiseen toimintaan, jonka avulla päästään toivottuun lopputulokseen. Tavoitteita sekä niiden toteutumista tulee myös pystyä seuraamaan ja arvioimaan esimerkiksi säännöllisesti tapahtuvissa tapaamisissa asiakkaan kanssa. Kun suunnitelma on valmis, alkaa prosessin toinen vaihe eli toimintavaihe. Toimintavaiheessa suunnitelma otetaan käyttöön ja lähdetään työskentelemään konkreettisesti tavoitteiden saavuttamiseksi. Tässä vaiheessa on tärkeää, että asiakas luottaa omiin kykyihinsä sekä kokee saavansa tarpeeksi tukea ja ohjausta. Asiakastyön prosessin viimeisessä vaiheessa arvioidaan, onko asetetut tavoitteet saavutettu sekä autetaan asiakasta löytämään muutosta ja kasvua tukevia keinoja. Tässä vaiheessa sovi- taan asiakassuhteen päättämisestä sekä mahdollisesta jatkoseurannasta.

Kun sosiaalityötä ajatellaan mielenterveys- ja päihdeasiakkaan näkökulmasta, korostuu asiakaslähtöisyys ja prosessin sujuvuus entisestään. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaalla saattaa olla yhtä aikaa monia erilaisia ongelmia, kuten päihderiippuvuutta ja/tai siitä kuntoutumista, mielenterveysongelmia ja esimerkiksi työttömyyttä tai ongelmia oman elämän hallinnassa. Tämän vuoksi mielenterveys- ja päihdeasiakkaat tarvitsevat usein sosiaalityön monialaista yhteistyötä.

Moniammatillisessa yhteistyössä eri ammattiryhmien edustajat jakavat tietoa, osaamista ja valtaa keskenään, mutta moniammatillisuus käsitteellä voidaan tarkoittaa myös yhteiseen päämäärään johtavaa vuorovaikutusta tai toimintaa organisaatioiden tai ryhmien välillä. Moniammatillisuus mahdollistaa eri näkökulmien esiin tulemisen sekä olemassa olevan tiedon kattavan hyödyntämisen. Moniammatillinen yhteistyö on koordinoitua toimimista yhteisten tavoitteiden eteen, sekä niiden saavuttamista onnistuneesti. Moniammatillinen yhteistyö vaatii työntekijältä kokonaisuuksien ymmärtämistä, käsitystä omasta tehtävästä, hyviä vuorovaikutustaitoja sekä toisten asiantuntijuuden kunnioittamista. (Kontio 2010, 8.) Silloin kun moniammatillinen työskentely on sujuvaa ja monialaiset palveluprosessit toimivia, työskentelystä tulee laadukkaampaa sekä töiden päällekkäisyys vähenee. Moniammatillinen yhteistyö säästää aikaa, joten moniammatillisesta työskentelystä hyötyvät sekä asiakkaat, työntekijät ja organisaatiot. (Näkki & Sayed 2015, 155.)

4 Aktivointisuunnitelma ja kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen perustuu asiakkaalle laadittuun yksilölliseen aktivointisuunnitelmaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021).

Aktivointisuunnitelma on pitkään työttömänä olleille henkilöille tehtävä suunnitelma, jonka tekemiseen osallistuvat asiakkaan lisäksi työ- ja elinkeinotoimisto sekä kunta. Asiakkaan saamat etuudet vaikuttavat siihen, aloittaako suunnitelman tekemisen kunta vai TE-toimisto. TE-toimiston vastuulla on suunnitelman aloitus, jos asiakas saa työttömyysetuutta. Jos taas asiakkaan tulona on toimeentulotuki, on suunnitelman aloituksesta vastuu kunnalla. Työttömyysetuuden katsotaan olevan ensisijainen etuus toimeentulotukeen nähden. Jos asiakas saa sekä toimeentulotukea että työttömyysetuutta, on suunnitelman aloittaminen TE-toimiston tehtävä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.)

Jos asiakas on alle 25-vuotias, tehdään hänelle aktivointisuunnitelma, mikäli hänelle on laadittu työllistymissuunnitelma ja hän on viimeisen 12 kuukauden aikana saanut vähintään 180 päivää työttömyysetuutta. Muita kriteereitä alle 25-vuotiaan aktivointisuunnitelman tekemiseen on, jos asiakas on saanut työttömyyspäivärahaa 500 päivän työttömyyspäiväraha-ajan ja hänelle on laadittu työllistymissuunnitelma tai asiakkaan pääasiallisena tulona viimeisen 4 kuukauden aikana on ollut toimeentulotuki ja hänelle on tehty työnhakijan haastattelu. Yli 25-vuotiaalle asiakkaalle, jolle on laadittu työllistymissuunnitelma, tehdään aktivointisuunnitelma, mikäli hän on vähintään 500 päivän ajan saanut työttömyysetuutta, saanut työttömyysetuutta vähintään 180 päivän ajan 500 päivän työttömyyspäiväraha-ajan jälkeen tai hän on saanut 12 kuukauden ajan saanut pääasiallisena tulonaan toimeentulotukea (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.)

Aktivointisuunnitelman sisällöstä määrää laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/189). Lain mukaan aktivointisuunnitelmassa pitää tulla esille henkilön työuraa ja koulutusta koskevien tietojen lisäksi myös arviot siitä, kuinka aikaisemmat julkiset työvoimapalvelut ovat vaikuttaneet, ja kuinka aikaisemmat työllistymissuunnitelmat ja kunnan tekemät suunnitelmat ovat toteutuneet. Myös tulevat toimenpiteet tulee olla esillä aktivointisuunnitelmassa. Näillä toimenpiteillä voidaan tarkoittaa työtarjouksia, työvoimapalveluja, kuntouttavaa työtoimintaa, sosiaali- ja terveyspalveluja sekä kuntoutus- tai koulutuspalveluja.

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuoltolain määrittämää toimintaa, jonka tavoitteena on pitkäaikaisen työttömyyden aiheuttamien kielteisten vaikutusten ehkäiseminen, asiakkaan elämänhallinnan ja toimintakyvyn vahvistaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.) 1.1.2021 kuntouttavan työtoiminnan laki muutoksen (16.10.2020/702) mukaisesti myös kuntouttavan työtoiminnan sisällön tulee olla lain mukainen ja palvelukokonaisuuteen tulee kuulua henkilön työ- ja

toimintakykyä ja elämänhallintaa edistäviä palveluita sekä henkilön tarvitsemaa tukea ja ohjausta, joko henkilökohtaisesti tai ryhmässä.

Kunta ja TE-toimisto järjestävät yhdessä kuntouttavaa työtoimintaa heille, jotka ovat olleet pitkään työttöminä ja saavat työmarkkinatukea tai toimeentulotukea. Kuntouttava työtoiminta järjestetään 3-24 kuukaudeksi kerrallaan, 1-4 päivänä viikossa. Kuntouttavasta työtoiminnasta ei makseta palkkaa, vaan sen ajalta maksetaan joko toimeentulotukeen tai työmarkkinatukeen lisättyä lisäkorvausta. (Ihalainen & Kettunen 2017, s. 43 & 142.)

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2.3.2001/198) määrittää sen, kuka kuntouttavaa työtoimintaa voi tuottaa. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäjänä voi toimia kunta itse tai jokin toinen taho, jonka kanssa kunta on tehnyt kirjallisen sopimuksen. Tällaisia tahoja voivat olla toinen kunta tai kuntayhtymä, rekisteröity yhdistys, säätiö tai uskonnollinen yhdyskunta sekä valtion virasto. Kuntouttavan työtoiminnan palveluista ei voida sopia yritysten kanssa, mutta heiltä voidaan pyytää ohjausta ja tukea kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla. Kuntouttavasta työtoiminnasta tehdään ilmoitus työvoimahallinnolle sekä asiakkaan ja työtoimintapaikan kanssa tehdään kirjallinen sopimus ja asiakas saa kuntouttavasta työtoiminnasta kirjallisen viranhaltijapäätöksen (Essote 2021b, 7).

4.1 Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet kuntouttavassa työtoiminnassa

Kuntouttavalla työtoiminnalla pyritään lisäämään pitkään työttömänä olleen henkilön työllistymismahdollisuuksia. Tarkoituksena on elämänhallinnan paraneminen sekä työelämän sääntöihin totuttelu (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021a.) Kuntouttavassa työtoiminnassa oleva henkilö ei siis ole työsuhteessa kuntouttavaa työtoimintaa järjestävään tahoon, vaan hän on asiakkaana. Henkilöllä ei myöskään ole samanlaisia oikeuksia ja velvollisuuksia kuin työsuhteessa olevalla (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019b.) Tämä koskee esimerkiksi työterveyshuoltoa; kuntouttavan työtoiminnan asiakkaan terveydenhoidosta vastaa kunta, eli terveyskeskus (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019c).

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaalla on oikeus hyvään sosiaalihuoltoon sekä kohteluun, ilman syrjityksi tuleamista. Asiakkaalla on myös oikeus neuvojen saamiseen sosiaaliasiamieheltä. Huonoa kohtelua kohdatessaan asiakkaan oikeuksiin kuuluu muistutuksen tekeminen joko sosiaalihuollon toimintayksikön vastuushenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Asiakkaan oikeus tällaisessa tilanteessa on saada muistutuksen tekemiseen neuvontaa. Asiakas voi myös olla yhteydessä sosiaaliasiamieheen, mikäli hän ei ole tyytyväinen palveluun, jota hän saa kuntouttavassa työtoiminnassa (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019b.)

Oikeuksien lisäksi asiakkaalla on velvollisuuksia. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisen lisäksi asiakkaalta veloitetaan aktivointisuunnitelman laatimiseen, tekemiseen ja tarkistamiseen osallistumista. Jos asiakkaalta niin vaaditaan, on hän velvollinen ilmoittautumaan

työttömäksi työnhakijaksi. Asiakkaan laiminlyödessä velvollisuuksiaan, aiheutuu hänelle siitä sanktioita, jotka riippuvat laiminlyödyistä velvollisuuksista. Asiakkaan osallistumatta jättäminen aktivointisuunnitelman laatimiseen ja sen tarkistamiseen tai siihen varatun ajan jatkuva lykkääminen perusteettoman syyn vuoksi, johtavat työttömyysetuuden menettämiseen 15 päivän ajaksi. Oikeus sen saamiseen palautuu vasta aktivointisuunnitelman laatimisen tai sen tarkistamisen jälkeen. Asiakkaan siirtäessä tapaamisaikaa useasti, tulee hänen pyydettyä antaa siirtämiseen selvitys. Hyväksytty selvitys voi olla esimerkiksi lääkärintodistus. Aktivointisuunnitelman laatimisesta, tarkistamisesta tai allekirjoittamisesta kieltäytyminen ilman hyväksyttävää syytä johtaa työttömyysetuuden menetykseen 60 päivän ajalta. Hyväksyttävistä syistä kieltäytymiselle voivat olla esimerkiksi tapaturmat tai sairaus. Aktivointisuunnitelmasta kieltäytyvä asiakas, joka saa toimeentulotukea, saattaa sanktioksi saada toimeentulotuen perusosan pienenemisen. Perusosa voi madaltua enintään 20 prosenttia. Toistuva aktivointisuunnitelmasta kieltäytyminen voi kuitenkin johtaa perusosan laskemiseen 40 prosentilla. Perusosaa voidaan alentaa enintään 2 kuukaudeksi kerrallaan (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019b.)

4.2 Päätöstentekijän oikeudet, velvollisuudet ja vastuu

Essotella viranhaltijana oleva sosiaaliohjaaja tekee mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden päätökset liittyen kuntouttavaan työtoimintaan. Lain kunnallisesta viranhaltijasta (11.4.2003/304) mukaan viranhaltija on kuntaan virkasuhteessa oleva henkilö. Virkasuhde on julkisoikeudellinen palvelusuhde. Virkasuhteen työnantajana toimii kunta ja työn suorittajana viranhaltija.

Viranhaltijalla on oikeus "lakiin perustuvan toimivallan nojalla yksipuolisesti päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta tai antaa velvoittava määräys tai muulla tavalla tosiasiallisesti puuttua toisen etuun tai oikeuteen". Esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalipalvelun myöntämisessä puhutaan julkisen vallan käytöstä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019). Virkamiehellä on velvoite työssään noudattaa lakia, toimia puolueettomasti, riippumattomasti sekä tasapuolisesti. Virkamiehellä on vastuu työstään ja sen seurauksista, eli myös kaikista tekemistään päätöksistä ja toimista. Virkamies voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen, mikäli hän on laiminlyönyt tehtäviään tai on toiminut vastoin virkavelvollisuuksiaan. (Suomi.fi 2019.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Opiskelemme eri ammattikorkeakouluissa, joten opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun ja Laurea-ammattikorkeakoulun kesken.

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme lähtökohdat, tutkimuksen toteutuksen sekä aineiston keräämiseen ja analysointiin liittyvät tekijät. Lopuksi toteamme tutkimuksen eettisyyden sekä luotettavuuden.

Opinnäytetyö on ammattikorkeakouluopintojen osa, jossa opiskelija osoittaa sitä, miten hän osaa soveltaa kerryttämiä taitojaan ja tietojaan asiantuntijatehtävissä (Lapin ammattikorkeakoulu 2021). Opinnäytetyössä opiskelija osoittaa kykyään päämäärätietoiseen ja itsenäiseen työhön sekä kirjalliseen ja suulliseen raportointiin työnsä tuloksista ja toimijoiden mahdollisuudesta hyödyntää sitä (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2021). Opinnäytetöitä on sekä tutkimuksellisia ja toiminnallisia. Opinnäytetyöt etenevät samansuuntaisesti aiheenvalinnasta tuotoksen arviointiin ja ne ovat osittain samankaltaisia. Tutkimuksellisen opinnäytetyön keskeinen toimija on opiskelija ja opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa tutkimusraportin muodossa. Tiedon hankinnassa käytetään toimijan/toimijoiden lisäksi muita henkilöitä vain tutkimusaineistoa esimerkiksi haastatteluin kerättäessä. Tutkimuksellisen opinnäytetyön onkin yleensä yksisuuntaista tietojen keruuta tai vaihtoa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tehdään esimerkiksi opas, esite tai prosessikuvaus, eli tuotos. Opinnäytetyön prosessissa on mukana useita toimijoita, joiden kanssa keskustellaan, arvioidaan, suunnataan toimintaa uudelleen sekä annetaan ja vastaanotetaan palautetta opinnäytetyön eri toiminnan ja kehittämisen vaiheissa (Salonen 2013, 5-8.)

5.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset

Meidän molempien mielenkiinnon kohteena on aikuissosiaalityö, joten oli luontevaa, että opinnäytetyömmekin suuntautuu sinne. Opinnäytetyömme aihe sai alkunsa toisen meistä tehdessä harjoittelujaksoa sekä sosiaaliohjaajan viransijaisuutta aikuissosiaalityössä Puumalassa. Tämän työelämälähtöisen opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymä, Essote.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisena Mikkelin alueen mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kanssa työskentelevät työntekijät kokevat kuntouttavan työtoiminnan prosessin sekä pitäisikö sitä parantaa asiakkaita palvelevammaksi. Opinnäytetyön toimeksiantajan edustajana Essotelta on ollut johtava sosiaalityöntekijä / palveluesimies Marika Räisä. Toimeksiantaja on keskusteluissamme tuonut esille, että Mikkeliissä prosessi on todella monimutkainen, eikä välttämättä asiakasta palveleva. Pyrimme tässä opinnäytetyössä selvittämään mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulkua Mikkeliissä, sekä tuottamaan tietoa, jonka avulla prosessia voitaisiin tarvittaessa kehittää asiakkaita palvelevammaksi.

Tutkimuskysymyksemme olivat:

Millainen mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku on Mikkelissä työntekijän kuvailemana?

Kokevatko työntekijät, että prosessin kulussa on ongelmia ja olisiko prosessia tarvetta kehittää?

Tutkimuksemme alkoi tutkimussuunnitelman laatimisella. Suunnittelimme ensin haastateltavamme mielenterveys- ja päihdepalvelujen kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita sekä heidän kanssaan työskenteleviä työntekijöitä. Ensimmäisen tutkimuslupahakemuksemme lähetimme 14.1.2021 Essoten sosiaalipalvelujen palvelupäällikölle. Luvan saannissa kohtasimme kuitenkin meille sillä hetkellä ylitsepääsemättömiä byrokraattisia ongelmia, joten päädyimmekin muuttamaan tutkimussuunnitelmaamme ja haastattelemaan vain aikuissosiaalityön sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen työntekijöitä, jotka työskentelevät kuntouttavan työtoiminnan parissa. Haimme uudelleen tutkimuslupaa 27.1.2021 ja 9.2.2021 saimme myönteisen tutkimuslupapäätöksen.

5.2 Tutkimuksessa käytettävät menetelmät

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa hankitaan tietoa kokonaisvaltaisesti ja aineisto pyritään kokoamaan todellisista tilanteista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tähdätään odottamattomien seikkojen paljastamiseen ja esille tuodaan tutkittavien omaa ääntä ja näkökulmia. Kvalitatiivisen tutkimuksen toteuttamien on joustavaa ja usein tutkimussuunnitelma tarkentuu tutkimuksen edetessä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.) Laadullisen tutkimusmenetelmän yksi ominaispiirteistä on asianomaisten omien tulkintojen ja merkitysten korostaminen. Laadullisen tutkimuksen menetelmillä aineiston keruu voidaan tehdä monella eri tavalla, kuten esimerkiksi haastatteluina, toteaa Vilkkä (2015, luku 5). Laadullisessa tutkimuksessa kriteerinä ei ole aineiston määrä vaan laatu, joka pyritään analysoimaan perusteellisesti (Eskola & Suoranta. 1998, luku 1.). Valitsimmekin tutkimusmenetelmäksemme laadullisen tutkimusmenetelmän. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tietoa antavilla henkilöillä on kokemusta sekä tietoa tutkittavasta asiasta (Tuomi & Sarajärvi, luku 3).

Narratiivinen näkökulma on yksi laadullisen aineiston lähestymistavoista. Narratiivisesta näkökulmasta katsottuna tutkimus on sukeltamista tarinoiden ja haastateltavien kertomuksiin, ihmisen kertomaa tarinallisesti kerrottua todellisuutta sekä loogista ajattelua, jonka avulla ihminen voi jäsentää kokemuksiaan (Eskola & Suoranta 1998, luku 1.) Laadullista aineistoa voi kerätä esimerkiksi tutkimushaastatteluilla, joiden muotoja ovat lomakehaastattelu eli strukturoituhaastattelu, teemahaastattelu eli puolistrukturoituhaastattelu sekä avoin haastattelu. Strukturoidussa haastattelussa haastateltava päättää etukäteen kysymykset sekä niiden esittämisjärjestyksen oletuksena, että jokainen vastattu kysymys vaikuttaa seuraavaan

kysymykseen. Tätä muotoa käytetään yleensä silloin kun tutkimuksen kohteena on jokin tarkasti rajattu ja suppea ongelma. Puolistrukturoidussa haastattelussa käytetään valmiita teemoja tai kysymyksiä, tavoitteena saada haastateltavan oma kuvaus jokaisesta teemasta, sekä saada tutkimusongelmaan vastaus vastaajalle luonteisessa järjestyksessä. Kysymysten avulla haastattelija pitää huolen siitä, että haastateltava pysyy asiassa ja välttämättömät teemat tulee käsiteltyä. Avoimessa haastattelussa haastateltava voi puhua vapaasti aiheesta haluumastaan näkökulmasta. Haastattelussa ei käytetä valmiita kysymyksiä tai teemoja, vaan keskustelua aiheesta käydään useasti, ja se on vapaata ja etenee haastateltavan ehdoilla (Vilkka 2015, luku 5.) Halusimme saada työntekijöiden omat näkemykset esille, mutta kuitenkin pysyä aiheessa, joten tämän vuoksi meidän haastattelumme tyypiksi valikoitui narratiivinen, puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelukysymyksiä, joihin haastateltavat saivat vastata vapaasti kertomalla, oli kolme. Narratiivinen ote näkyy meidän opinnäytetyömme tutkimustuloksissa haastateltavien omin sanoin kertomina lausahduksina sekä joidenkin yksittäisten tapahtumien kuvauksina.

5.3 Aineiston keruu

Aineiston keruun suoritimme haastattelemalla mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessissa työskenteleviä työntekijöitä. Haastateltavat henkilöt sekä heidän yhteystietonsa saimme Essoten aikuissosiaalityön sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen esihenkilöiltä. Koska opinnäytetyön tilaajana toimi aikuissosiaalityö, laitoimme mielenterveys- ja päihdepalveluiden esihenkilölle sähköpostia, jossa kerroimme opinnäytetyön aiheen. Lähetimme hänelle tutkimussuunnitelmamme sekä pyysimme häneltä mahdollisten haastateltavien työntekijöiden yhteystietoja. Yhteensä saimme kolmen haastateltavan yhteystiedot. Haastattelun sopimiseksi laitoimme haastateltaville työntekijöille sähköpostia, jossa kerroimme tutkimuksemme pääpiirteet sekä pyysimme heiltä suostumuksen haastatteluun.

Eskola ja Suoranta toteavat (1998, luku 3.), että haastattelu on yleisin tapa laadullisen aineiston keräämiseen. Haastattelu on tutkijan aloittamaa ja johdattamaa keskustelua, jonka tarkoituksena on selvittää mitä haastateltavalla on mielessään. Eskolan ja Suorannan mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa on kaikille samat kysymykset, mutta haastateltavat vastaavat niihin omin sanoin.

Meidän haastattelukysymyksemme olivat: *Millainen mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku on Mikkelissä? Onko prosessissa mielestäsi haasteita? Onko prosessissa mielestäsi kehitettävää?*

Haastattelut toteutimme yksilöhaastatteluina ja Covid-19 tilanteen huomioiden Teamsin välityksellä etähaastatteluina. Haastattelut onnistuivat hyvin, eikä kenenkään kohdalla tullut keskeytyksiä. Haastattelut tallennettiin haastateltavien luvalla. Haastattelut suoritettiin maaliskuuhun 2021. Haastatteluihin osallistuminen oli työntekijöille vapaaehtoista.

5.4 Analysointi

Tutkimusaineiston analysoinnissa käytimme induktiivista eli aineistolähtöistä analyysiä. Aineiston analysointi aloitettiin muuntamalla haastattelut kokonaisuudessaan kirjoitettuun muotoon ja aineistosta poistettiin samalla kaikki sellainen tieto mistä haastateltavan voisi tunnistaa. Tällä haluttiin varmistaa haastateltavan anonyymiys. Haastattelut kuunneltiin useita kertoja läpi, jotta kaikki tieto saatiin totuuden mukaisesti kirjattua ylös. Lopuksi vielä kuuntelimme haastattelut ja samalla luimme puhtaaksi kirjoitettua tekstiämme varmistaaksemme niiden yhdenmukaisuuden. Purimme haastattelut aina heti jokaisen haastattelun jälkeen ja sen tehtyämme hävitimme videotallenteet asianmukaisesti.

Analysoimme aineistoa aluksi yksi haastattelu kerrallaan. Keräsimme puhtaaksi kirjoitetuista haastatteluista ne asiat, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme ja jätimme pois niitä asioita, jotka eivät olennaisesti vastanneet niihin. Aineiston litteroinnin jälkeen luokittelimme vastaukset kahteen kategoriaan, prosessin kuvaamiseen sekä prosessissa ilmenneisiin haasteisiin tai ongelmiin. Tämän jälkeen erottelimme samankaltaiset vastaukset sekä poimimme tekstistä lopulliseen opinnäytetyöhömmme päätyneet lainaukset. Tutkimusaineistoa analysoimme koko opinnäytetyön ajan.

5.5 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus on toteutettu tieteen hyvien käytänteiden mukaisesti sekä eettiset näkökulmat huomioiden. Noudatimme vaitiolo- sekä salassapitovelvollisuutta työntekijöiden kanssa käydyissä keskusteluissa sekä niiden nauhoittamisessa ja kirjaamisessa. Tutkimuksessa kerätty aineisto, kuten haastattelumateriaalit, litteroinnit sekä aineiston analysoinnit säilytämme asianmukaisella tavalla tietosuojan ja haastateltavien yksityisyyden säilyttäen. Tutkimusaineiston tuhoamme heti opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen.

Ihmistieteellisissä tutkimuksissa ihmisarvon kunnioittaminen on eettisesti hyvän tutkimuksen lähtökohtana. Tällä tarkoitetaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, eli sitä, että ihmiset voivat itse päättää osallistuvatko tutkimukseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 25.) Haastateltavia pyydetessä yksiköiden esimiehiltä, olemme tarjonneet luettavaksi myös tutkimussuunnitelmamme. Tällä tavoin esimiehet sekä henkilökunta ovat voineet yhdessä pohtia sitä, ketkä opinnäytetyömmme haastatteluihin osallistuu.

Tutkimustuloksiin saattaa jollain tapaa vaikuttaa haastateltavien vähäinen määrä. Haastateltavat vastasivat kysymyksiin ilman johdattelua omien kokemuksiensa tai näkemyksiensä perusteella ja tutkimustulokset on analysoitu tarkasti sanasanalta litteroiduista haastattelumateriaaleista. Haastateltavilla ja haastattelijoilla oli mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä, joilla voitiin varmistaa kysymyksen ja vastauksen oikein ymmärrys.

6 Tutkimuksen tulokset

Tutkimustuloksemme on koottu haastatteluista verraten niitä toisiinsa, sekä poimien niistä oleelliset ja kuntouttavan työtoiminnan prosessiin liittyvät asiat. Halusimme tuoda haastatteluvien äänen kuuluviin juuri sellaisena kuin se tulee esille haastattelussa, joten käytämme myös heidän omia sanontojaan tulosten kuvaamisessa. Haastatteluista käyttämissämme lainauksissa emme käytä tunnisteita, koska haastatteluiden vähäisen määrän vuoksi vastaajan anonyymius voisi silloin vaarantua. Tekstissä olevat lainaukset on kuitenkin kursivoitu, jotta ne erottuisivat muusta asiatekstistä.

6.1 Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku työntekijöiden kertomana

Haastatteluista käy ilmi, että Mikkelissä asiakas ohjautuu kuntouttavaan työtoimintaan yleensä sosiaalityön, työllistymistä edistävien palveluiden tai TE-toimiston kautta. Kun asiakkaalle on tehty palveluntarpeen arviointi, hänelle tehdään aktivointisuunnitelma tai monialainen työllistymissuunnitelma, johon kirjataan asiakkaan tarvitsemat palvelut sekä mahdollinen kuntouttavan työtoiminnan tarve. Sosiaaliohjaaja keskustelee asiakkaan kanssa kuntouttavasta työtoiminnasta ja mahdollisesta työtoimintapaikasta sekä käy tutustumassa kuntouttavan työtoiminnan työpaikkoihin yhdessä asiakkaan kanssa.

Haastatteluista ilmenee, että mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden polku työllisyysasioissa on samanlainen kuin muillakin asiakasryhmillä, kuitenkin sillä erolla, että heidän prosessissaan saattaa olla mukana useampikin työntekijä. Mikäli Reitin työntekijä näkee asiakastietojärjestelmästä, että asiakkaalla on voimassa oleva asiakkuus mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa, ottaa hän yhteyttä asiakkaan omaan ohjaajaan mielenterveys- ja päihdepalveluista ja tiedustelee halukkuutta osallistua aktivointisuunnitelman laatimiseen. Asiakkaat, joilla on mielenterveys- ja päihdepalveluiden aktiivinen asiakkuus, saattavat tulla kuntouttavan työtoiminnan prosessiin mukaan myös itse hakeutumalla tai mielenterveys- ja päihdetyön sosiaaliohjaajan kautta. Asiakas saattaa puhua halustaan päästä kuntouttavaan työtoimintaan ensimmäisen kerran mielenterveys- ja päihdepalvelujen työntekijälle, jolloin työntekijä ottaa yhteyden Reittiin aktivointisuunnitelman tekoa varten.

Mielenterveys- ja päihdepalveluista kerrotaan, että heillä on kuntouttavaan työtoimintaan liittyvää työtä melko vähän. Työntekijän mukaan *”silloin tällöin kuvaa hyvin, eli ei vie paljon niinku työajasta”*. Työntekijät kertovat, että mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakkaalla saattaa olla kaksikin omaa työntekijää; sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja, jotka ovat kulkeet ja kulkevat asiakkaan rinnalla tukemassa ja ohjaamassa. Haastattelussa tulee kuitenkin ilmi, että mielenterveys- ja päihdepalveluissa on tehty linjaus vuonna 2020, jonka mukaan sosiaalityöntekijät eivät osallistu aktivointisuunnitelmiin.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakkaan aktivointisuunnitelman tekee Reitin sosiaaliohjaaja ja TE-toimisto yhdessä, jolloin suunnitelman teossa on mukana kolme henkilöä, mukaan lukien asiakas. Myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen työntekijä saattaa olla mukana aktivointisuunnitelman laadinnassa, mikäli asiakas on heillä aktiivisessa ohjauksessa ja sosiaaliohjaajan läsnäolo tuo suunnitelman tekemiselle jotakin lisäarvoa. Reitin sosiaaliohjaaja etsii yhdessä asiakkaan kanssa sopivaa työtoimintapaikkaa ja käy tutustumassa niihin. Asiakkaan ollessa aktiivisessa ohjauksessa mielenterveys- ja päihdepalveluissa, voi työtoimintapaikan etsimisen ja tutustumiskäyntien tekemisen tehdä myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaaliohjaajan kanssa. Sovittaessa asiakkaan mukana tässä voi olla molemmat ohjaajat.

Olipa asiakas mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakas tai ei, niin Reitin sosiaaliohjaaja tekee päätöksen kuntouttavasta työtoiminnasta sekä sopimuksen kuntouttavan työtoimintapaikan kanssa. Reitin sosiaaliohjaaja myös seuraa ja arvioi asiakkaan tilannetta koko työtoiminnan ajan, toimii yhteyshenkilönä kuntouttavan työtoiminnan paikan kanssa sekä vastaa asiakkaalle mahdollisesti kuuluvista matkakorvauksista ja huolehtii asiakkaan vakuutusasioista mahdollisen tapaturman varalta. Lisäksi Reitin sosiaaliohjaaja vastaa työtoiminnan keskeytyspäätöksistä. Päätöksen tehnyt sosiaaliohjaaja myös kantaa vastuun tekemistään päätöksistä niissä tilanteissa, jos jokin kuntouttavassa työtoiminnassa menee vikaan, esimerkiksi sen vuoksi, ettei asiakas olekaan soveltuva kyseiseen kuntouttavan työtoiminnan paikkaan.

Kuviossa 1 olemme avanneet mielenterveys- ja päihdeasiakkaan kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulkua. Prosessikuvauksessa huomioidaan mukana olevat tahot sekä vaiheen tapahtumat.

Kuvio 1 Mielenterveys- ja päihdeasiakkaan kuntouttavan työtoiminnan prosessikuvaus

6.2 Kuntouttavan työtoiminnan prosessissa ilmenneet haasteet ja kehittämiskohteet työntekijöiden kertomana

Haastateltavia pyydettiin kertomaan kuntouttavan työtoiminnan prosessissa mahdollisesti olevista haasteista heidän omien kokemustensa mukaisesti. Vastauksista käy ilmi, että työyksiköissä on melko erilainen näkemys prosessin sujuvuudesta.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakkaan kohdalla saatetaan tarvita monta eri tahoja aktivointisuunnitelman teossa. Haasteeksi molemmista yksiköistä esiin nousikin monen eri tahon aikataulujen yhteensovittaminen ja siitä johtuva kuntouttavan työtoiminnan aloituksen viivästyminen. Vastauksista käy ilmi, että varsinkin Reitin ja TE-toimiston työntekijöiden kalenterit saattavat olla niin täynnä, että yhteisen ajan löytäminen nopealla aikataululla on haasteellista.

”Ajat on mennyt kohtuuttominkin pitkiksi ajoiksi. Usein useiden viikkojen päähän. Ja kun asiakas kuitenkin hyötyisi, että pääsisi nopeammin tällöisen palvelun piiriin”.

Yhdeksi haasteeksi koettiin tiedonkulku. Tämän koettiin olevan haaste jo aktivointisuunnitelmaa tehdessä ja kuntouttavaa työtoimintaa suunniteltaessa sekä kuntouttavan työtoiminnan aikana. Haastatteluista tulee ilmi, että mikäli mielenterveys- ja päihdepalvelujen sosiaaliohjaaja ei ole mukana aktivointisuunnitelman teossa, asiakas ei välttämättä kerro totuuden mukaisesti kuntoutumisestaan tai elämäntilanteestaan. Vääränlainen kuva asiakkaan vahvuuksista ja toimintakyvystä saattaa johtaa väärin palveluihin ohjaamiseen tai jopa sopimattoman työtoimintapaikan tarjoamiseen.

”Semmoinen tiedonkulku on haasteena, jos sieltä ei saa sitä asiakkaan omaa työntekijää mukaan”.

”Asiakas saattaa sitten hyvin usein jättää paljon asioita kertomatta juurikin ehkä niihin päihdeiden käyttöön liittyviä asioita. Aktivointisuunnitelmassa sitten ollaan sen minun hyvin hataran tiedon perusteella siitä asiakkaasta, niin voi sitten tulla niinku aivan väränlainen kuva ja voi olla, että tulee ohjattua väränlaisiin palveluihin tai todetaan, että nyt vaan haet aktiivisesti avoimille työmarkkinoille ja sitten se ei olekaan niinku ollenkaan realistista.”

”Olin aktivointisuunnitelmaa tekemässä ja asiakas sanoi, että ei ole päihdeiden käytön kanssa mitään, että pari saunakaljaa. On päässyt niinku hyvin eroon, että on joskus ollut huonompiakin tilanne. Ja sitten kun rupesin sitä kirjaamaan, niin näen siis kirjauksista, että on edellisenä päivänä niin kun tuota tehty päätös kuntoutuksesta, kun on niin paha amfetamiini riippuvuus, että niinku semmosia pieniä tietokatkoksia ja saattaa sitten olla.”

Haastatteluista ilmenee, että kuntouttavan työtoiminnan aikana haasteeksi koetaan myös se, että työtoiminnasta vastuussa oleva henkilö ei välttämättä ole ajan tasalla esimerkiksi asiakkaan päihdekuntoutusjaksoista tai muista asiakkaan elämässä jo olevista tai tulevista haasteista. Haasteeksi koettiin muun muassa ne tilanteet, joissa asiakkaalle kertyy esimerkiksi paljon poissaoloja työtoiminnasta ja työtoimintapaikasta ollaan yhteydessä päätöksen tehneeseen viranhaltijaan. Kun työtoiminnasta vastaava viranhaltija on ottanut yhteyttä asiakkaaseen tai mielenterveys- ja päihdepalvelujen ohjaajaan, on saattanut vasta siinä vaiheessa tulla ilmi, että asiakkaalle on myönnetty päihdekuntoutusta ja siksi työtoiminta on keskeytynyt. Tämä koettiin haasteeksi myös asiakkaan näkökulmasta katsottuna; työntekijän kertoman mukaan saattaa käydä niin, että asiakkaan perään soitellaan sekä Reitistä että mielenterveys- ja päihdepalveluista. Tämä saattaa olla työntekijöiden kertoman mukaan asiakasta kuormittavaa.

”Jos tulee siis siellä kuntouttavassa jotain probleemia, vaikka poissaoloja tai tällaisia, niin sitten kun minä vähän jotenkin ehkä erillisenä sen asiakkaan tilanteesta olen siinä se vastuuhenkilö ja sieltä tulee, että nyt on ollu aika paljon poissaoloja tässä, vaikka tämän kuun aikana ja mikähän siellä on ja näin, niin sitten mä lähestyn tietenkkin niitä asiakkaan kanssa työskenteleviä henkilöitä. Mutta siinä on se, että jos kaikki pommittaa sitä asiakasta eri tahoilta, että minkä takia nyt et oo ollut ja onko nyt jotakin huolta ja tällaista näin, niin se työnjako on välillä sitten ehkä haasteellista. Kuka puuttuu sitten mihinkin, kun mä kuitenkin niinku vastaan siitä kuntouttavan työn prosessista. Mutta jos sillä asiakkaalla on jotain haasteita ja se niistä keskustelee sen lähemmän työntekijänsä kanssa, niin sitten tuntuu turhalta tavallaan itsekin ja sitä asiakasta ehkä kuormittavalta”.

Yksi haastateltavista kertoi tunteneensa, että hän on mukana prosessissa vain ja ainoastaan päätöksen teon ja vastuun ottamisen takia. Eräs haastateltavista kertoi myös kokeneensa olevansa ”yksi sopankeittäjä lisää siinä” sekä, että ”tuntuu semmoiselta ylimääräiseltä lenkiltä, kumileimasimelta välillä se olo”.

Haastatteluista osalle nousee haasteeksi myös työntekijän ja asiakkaan välinen suhde sekä asiakkaan ja työntekijän välinen luottamus. Vastausten perusteella kuntouttavan työtoiminnan päätöksestä vastaava työntekijä ei välttämättä tunne asiakasta. Tämän vuoksi asiakas saattaa joutua avaamaan taas uudelle työntekijälle menneisyytensä ja mahdollisesti kuntouttavaan työtoimintaan vaikuttavat joskus kipeätkin asiat ja tekijät. Haastatteluista ilmenee, että vastaajat kokivat tämän myös asiakasta erittäin kuormittavaksi.

”Asiakas joutuu ehkä avaamaan minulle koko elämän historiansa päihteiden käytöstä ja asumisjärjestelyistä, sosiaalisista suhteista, terveydestä, kaikesta tällaisista, minkä se oma ohjaaja varmasti hyvin tietää ja tuntee ja se ehkä altistaa asiakkaan sitten sille, että hänen

tarvitsee tosissaan, niinku luottaa taas uuteen ihmiseen, plus sitten, että he eivät kaikki välttämättä kovin mielellään halua, että niin moni ihminen tietää heidän omista asioista”.

Haastatteluista ilmenee, että kahden työntekijän mielestä kehitettävää olisi työnkuvan selkeyttämisessä, kustannustehokkuudessa ja työn päällekkäisyydessä. Näiden työntekijöiden mukaan työnkuvaa voisi selkeyttää siten, että prosessia hoitaisi vain yksi työntekijä siinä palvelussa, missä asiakkaalla on aktiivinen asiakkuus. Haastateltavien mukaan työn päällekkäisyyttä tapahtuu muun muassa aktivointisuunnitelmien laadinnassa, työtoimintapaikkoihin tutustumisessa sekä asiakkaan asioiden hoitamisessa, kuten esimerkiksi yhteydenpidossa työtoimintapaikkaan. Yhdelle haastateltavista ei noussut kehittämiskohteita mieleen, koska hänen kohdallaan aiheen parissa työskentely on niin vähäistä.

”No joutusampaahan se olisi, jos siinä ei olisi erillistä päätöksen tekijää yhdelle ainoalle palvelulle”.

”Se olisi ehkä, jos ajatellaan tälleen kustannustehokasta myös, että siellä ei kahden työntekijän palkka juokse Essotelta”.

7 Johtopäätökset

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaan matka aktivointisuunnitelmasta kuntouttavaan työtoimintaan vaatii monen eri tahon työpanoksen. Palvelun voidaan sanoa olevan monialaista, sillä asiakkaan matkassa mukana on TE-toimisto, työikäisten sosiaalipalvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut. Tämän vuoksi aikataulujen yhteensovittaminen koettiin toisinaan haastavaksi. Tämän kautta esiin nousi myös päällekkäisen työn tekeminen ja siitä johtuvat työnkuvien epäselvyydet.

Mikäli moniammatillinen yhteistyö ja palvelurakenteet ovat asiakkaan tarpeiden mukaisesti muotoutuvia ja joustavia, asiakkaalla on mahdollisuus saada juuri hänelle suunnatut ja räätälöidyt palvelut. Tämä mahdollistaa asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen huomioimisen ja kohtaaminen on asiakasta kunnioittavaa sekä asiakas tulee mahdollisimman hyvin autetuksi. Moniammatillisessa yhteistyössä työnkuvat tulee määritellä niin, että eri jäsenten työnkuva ja vastuut ovat selkeitä ja että jokainen työntekijä ymmärtää mitä ja miksi työnkuva pitää sisälään (Näkki & Sayed 2015, 153-154.)

Tutkimuksessa tuli esille se, ettei prosessin toimivuutta koeta samalla tavalla eri työyksiköissä. Kaksi kolmesta haastateltavasta koki tiedonkulun ja tämän kautta vastuunottamisen haasteelliseksi. Tiedonkulku koettiin haastavana asiakkaan ja työntekijän sekä eri työyksiköidenkin välillä. Moniammatillista yhteistyötä yksiköiden välillä saattaa vaikeuttaa lakiin perustuva salassapitovelvollisuus, joka osaltaan estää työntekijöiden keskinäisen tiedon vaihdon

(Näkki & Sayed 2015, 158). Asiakaskaan ei välttämättä halua avata omia vaikeita tilanteitaan uudelle tuntemattomalle työntekijälle. Tämä voi johtaa siihen, että asiakkaalle voidaan tarjota vääränlaista tai -aikaista palvelua, sillä päätöksentekijällä ei välttämättä ole saatavilla ajankohtaista tietoa asiakkaan tilanteesta.

Tutkimustuloksiamme voi tulevaisuudessa hyödyntää joko pohjana laajemmille tutkimuksille tai kuntouttavan työtoiminnan prosessin kehittämisessä.

8 Pohdinta

Opinnäytetyömme tekeminen oli haasteellista monista eri syistä. Yhtenä hankaloittavana tekijänä koimme vallitsevan koronatilanteen; aluksi olimme ajatelleet, että tulisimme tekemään opinnäytetyötä sekä haastatteluja olemalla fyysisesti samassa paikassa niin toistemme, kuin haastateltavienkin kanssa. Yhteisen turvallisuuden vuoksi kaikki tapaamiset kuitenkin toteutettiin Teamsin välityksellä. Vaikka videoyhteys olikin käytössä koimme, että kommunikoinnista jäi puuttumaan joitakin oleellisia asioita, kuten elekieli. Koska opiskelemme eri ammatikorkeakouluissa, haasteita aiheutti ajoittain myös opinnäytetyön tekeminen kahden eri oppilaitoksen kesken; jotkin oppilaitosten käytänteet sekä ohjeistukset saattoivat olla toisistaan poikkeavia. Mitä kirjoitustyöhömme tulee, niin olemme tehneet aiemminkin kirjallisia töitä yhdessä, joten yhteistyö sekä työnjako tapahtui luontevasti ja sujuvasti.

Haastateltavia sekä heidän yhteystietojaan pyydetessä, meille tuli hieman yllätyksenä, että saimme toisesta yksiköstä vain yhden haastateltavan. Meillä heräsi kysymys, että miksi näin? Johtuiko tämä kenties siitä, että heillä on kuntouttavaan työtoimintaan liittyvää työtä niin vähän ja eivätkö he kokeneet, että heillä jotain olisi annettavaa tutkimukselle. Me olisimme toivoneet tutkimukseen useampia haastateltavia, jotta olisimme saaneet enemmän vertailtavaa tietoa ja näkökulmia. Tutkimuksen edetessä mietimme, että olisiko esihenkilöiltä saatu hyödyllistä näkökulmaa haastattelujen kautta. Mahdollisen eturistiriidan vuoksi emme sitä kuitenkaan tehneet, sillä toimeksiantajanamme oli toisen yksikön esihenkilö.

Tutkimuksen edetessä meille heräsi useitakin kysymyksiä muun muassa työn ja vastuun jakamisesta. Pohdimme sitä, miksi ne jakautuvat niin kuin jakautuvat ja olisiko käytännöllisempää, mikäli jokainen työyksikkö vastaisi oman asiakasryhmänsä päätöksistä. Tällöin asiakkaan kuntouttavaan työtoimintaan liittyvät päätökset tekisivät hänet parhaiten tunteva työntekijä. Tämän myötä pohdimme myös sitä, onko tarkoituksen mukaista, että prosessissa on niin monta eri ihmistä, jotka kuitenkin osittain tekevät samaa työtä sekä toimivat samalla nimikkeellä. Olisiko tällainen toimintamalli myös asiakasta palvelevampaa?

Tutkiessamme teorian tietoa kiinnitimme huomiota siihen, ettei viranhaltijan oikeuksista löydy muuta tietoa kuin se, että hänellä on oikeus käyttää julkista valtaa. Pohdimme, että onko

asia todella näin vai emmekö vain ole osanneet etsiä tietoa oikealla tavalla. Rajan veto asiakkaan yksityisyyden suojan ja työntekijän oikeuksien ylittämiseen on hyvin vaikeaa. Haastatteluiden perusteella työntekijät kokivat haasteelliseksi sen, että onko tarkoituksen mukaista lukea tarkkaan pitkältä ajalta toisen sosiaalipalvelun kirjoittamia tekstejä asiakkaasta, joilla kuitenkin saattaa olla ratkaiseva merkitys asiakkaan asioiden hoitamisessa sekä häntä koskevien päätösten teossa.

Kun teimme opinnäytetyötä, huomasimme useinkin keskustelevamme siitä, kuinka tärkeää olisi, että haavoittuvassa asemassa oleville asiakkaille olisi matalalla kynnyksellä saatavat sujuvat ja joustavat palvelut. Opinnäytetyön teon aikana opimme paljon kuntouttavan työtoiminnan prosessista sekä siihen liittyvistä asioista, kuten asiakkaan ja työntekijän välisestä suhteesta, sekä siihen liittyvän luottamuksen tärkeydestä. Mikäli asiakkaan ja työntekijän välinen luottamus ei ole kunnossa, saattaa tämä tuoda haasteita myös työntekijän vastuuseen asiakkaaseen liittyvissä päätöksissä. Nyt kun jälkeen päin miettii, mitä olisimme voineet tehdä toisin, niin olisimme voineet haastatella myös TE-toimiston työntekijää, jotta olisimme saaneet vielä kolmannenkin yksikön näkemyksen prosessista.

Prosessin kulkua olisi ollut mielenkiintoista tutkia enemmän asiakkaiden näkökulmasta, mutta koimme byrokratian tässä todella haastavana. Kuitenkin jatkotutkimuksia ajatellen, olisi mielenkiintoista saada tutkittua tietoa siitä, kuinka asiakkaat kokevat kuntouttavan työtoiminnan prosessin sekä sen toimivuuden. Kokevatko asiakkaat, että prosessi on heitä palveleva tällaisenaan vai tulisiko sitä heidän mielestään kehittää. Tällaisen jatkotutkimuksen myötä myös mahdollinen prosessin kehittämisen suunta voisi selkeytyä.

Lähteet

Painetut

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13.painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2017. Turvaverkko vai trampoliini. 10.-11.painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Mäkinen, P. Raatikainen, E. Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. 1.-2.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Näkki, P & Sayed, T(toim.). 2015. Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Sähköiset

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. E-kirja. Tampere: Vastapaino. ISBN 978-951-768-504-7.

Essote. 2017. Mikä muuttui sote-palveluissa 1.1.2017? Luettu 22.4.2021. <https://www.essote.fi/muutos/>

Essote. 2020a. Mielensterveys- ja päihdepalveluiden toimintakäsikirja. Luettu 25.4.2021. <https://www.essote.fi/wp-content/uploads/sites/2/2020/12/mielensterveys-ja-paihdepalvelujen-toimintakasikirja-2020.pdf>

Essote. 2020b. Palvelut paikkakunnittain. Luettu 12.4.2021. <https://www.essote.fi/palvelut-paikkakunnittain/>

Essote. 2020c. Strategiakartta. Luettu 21.3.2021. https://www.essote.fi/wp-content/uploads/sites/2/2020/04/essote_strategia_1_2020_net.pdf

Essote. 2020d. Etelä-Savon TYP/Reitin palvelut. Luettu 22.4.2021. <https://www.essote.fi/tyollistymista-edistavat-palvelut/etela-savon-typ-reitin-palvelut/>

Essote. 2021a. Jäsenkuntien väestö. Luettu 22.4.2021. <https://www.essote.fi/tietoa-meista/tilastot-ja-raportit/jasenkuntien-vaesto/>

Essote. 2021b. Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimintakäsikirja 2021. Luettu 4.5.2021. <https://www.essote.fi/wp-content/uploads/sites/2/2021/01/perhe-ja-sosiaalipalveluiden-toimintakasikirja-2021.pdf>

Essote. 2021c. Sosiaalityö. Luettu 25.4.2021.

<https://www.essote.fi/asiakkaalle/palvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/avopalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelujen-sosiaalityo/sosiaalityo/>

Essote. 2021d. Työikäisten palvelut. Luettu 24.4.2021.

<https://www.essote.fi/asiakkaalle/palvelut/perhe-ja-sosiaalipalvelut/aikuissosiaalityon-palvelut/aikuissosiaalityo/>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 2021. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Luettu 8.5.2021.

<https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/tyoelaman-tutkiva-kehittamistoiminta/projektityo-vs-ns-toiminnallinen-tutkimuksellinen-kehittamishanke-opinnaytetyo/>

Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Oulu: TUKEVA-hanke. Luettu 7.5.2021.

[Moniammatillinen-julkaisu.pdf \(ouka.fi\)](#)

Laki kunnallisesta viranhaltijasta. 11.4.2003/304. Luettu 25.4.2021.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030304#L4>

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189. Luettu 10.12.2020.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189>

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014. Luettu 19.4.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141369>

OmaTori. 2021. Luettu 24.4.2021.

<https://omatorille.fi/palvelu/typ-reitti/>

Oulun ammattikorkeakoulu. 2021. Opinnäytetyö. Luettu 9.5.2021.

<https://www.lapinamk.fi/fi/Opiskelijalle/Oppaat-ja-ohjeet/Opinnaytetyo-AMK>

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. ISBN 978-952-216-373-8.

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>

Sandström, S., Keiski-Turunen, A., Hassila, L., Aunola, E. & Alahuhta, M. 2018. Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- kehityksen julkaisut 44. Luettu 16.5.2021.

<http://www.oamk.fi/epooki/index.php?cID=1333>

Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301. Luettu 12.5.2021.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P41>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Sosiaalityön tulevaisuus. Sosiaalityö julkisena hallintotehtävänä. Luettu 6.5.2021.

[Sosiaalityön tulevaisuus. Sosiaalityö julkisena hallintotehtävänä \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Kuntainfo: Kuntouttavaan työtoimintaan muutoksia 1.1.2021 alkaen. Luettu 15.5.2021.

<https://stm.fi/-/kuntainfo-kuntouttavaan-tyotoimintaan-muutoksia-1.1.2021-alkaen>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2021. Kuntouttava työtoiminta. Luettu 8.5.2021.

<https://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>

Suomi.fi. 2019. Virkamiehen oikeudet ja velvollisuudet. Luettu 6.5.2021.

[Virkamiehen oikeudet ja velvollisuudet - Suomi.fi](http://Suomi.fi/Virkamiehen_oikeudet_ja_velvollisuudet)

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019a. Aktivointisuunnitelma. Luettu 10.4.2021.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus/kuntouttava-tyotoiminta/aktivointisuunnitelma>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019b. Oikeudet ja velvollisuudet. Luettu 5.5.2021.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-asiakkaalle/oikeudet-ja-velvollisuudet>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019c. Työturvallisuus, työterveys ja vakuutukset. Luettu 6.5.2021.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus/kuntouttava-tyotoiminta/kuntouttavan-tyotoiminnan-asiakkaalle/tyoturvallisuus-tyoterveys-ja-vakuutukset>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Kuntouttava työtoiminta. Luettu 10.12.2020.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/tyoelamaosallisuus/kuntouttava-tyotoiminta>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Tammi. ISBN 978-952-04-0011-8.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021a. Kuntouttava työtoiminta - kunta tukee työllistymistäsi. Luettu 5.5.2021.

<https://www.te-palvelut.fi/tyonhakijalle/tukea-tyollistymiseen/kuntouttava-tyotoiminta>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021b. TYP-toimintamalli sovittaa työttömän tarvitsemat palvelut yhteen. Luettu 24.4.2021.

<https://tem.fi/tyollistymista-edistava-monialainen-yhteispalvelu>

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4.painos. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. ISBN 978-952-451-756-0.

Julkaisemattomat

Haastattelu 23.2.2021. Essote. Mikkeli.

Haastattelu 31.3.2021. Essote. Mikkeli.

Haastattelu 12.4.2021. Essote. Mikkeli.

Räisä, M. 2021. Sähköposti 29.4.2021. Essote. Mikkeli.

Kuviot

Kuvio 1 Mielenterveys- ja päihdeasiakkaan kuntouttavan työtoiminnan prosessikuvaus 19

Liitteet

LIITE 1: Tutkimuslupa

		Viranhaltijapäätös 09.02.2021	Pykälä 4/2021	1 (4)
1. Asia	Tutkimusluvan myöntäminen, Mielensterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku Mikkelissä, Pirskanen Minna ja Sulku Sanna			
2. Asiaselostus	<p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kuntouttavan työtoiminnan prosessin kehittämistarpeita mielensterveys- ja päihdeasiakkaiden osalta Mikkelin alueella. Tarkoituksena on selvittää, miten mielensterveys- ja päihdeasiakkaiden kanssa työskentelevät työntekijät kokevat työtoiminnan prosessin sekä sen, kuinka sitä voisi parantaa asiakkaita palvelevammaksi. Toimeksiantajana tutkimukselle toimii Essoten työikäisten sosiaalityö.</p> <p>Tutkimuskysymykset ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Millainen on mielensterveys- ja päihdeasiakkaiden kuntouttavan työtoiminnan prosessin kulku? - Mitä kehittämiskohtia prosessin kulussa on? <p>Tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Tutkimusaineisto kerätään haastattelemalla kuntouttavan työtoiminnan prosessin kannalta oleellisia työntekijöitä.</p> <p>Tutkimuksen tekijät sitoutuvat noudattamaan tutkimusettaisia periaatteita aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosääntönsä liittyy. Aineistoa käytetään ainoastaan tutkimusta varten, jonka jälkeen se hävitetään asianmukaisella tavalla.</p>			
3. Päätös	Myönnän luvan tutkimuksen tekemiseen			
4. Toimivaltia	21.2.2021 § 17 / Risto Kortelainen			
5. Allekirjoitus	Pirjo Kirvesmies Palvelupäällikkö, sosiaalipalvelut			
	Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.			
6. Lisätiedot	Lisätietoja päätöksestä antaa Palvelupäällikkö, sosiaalipalvelut, Pirjo Kirvesmies, p. 040 5225359, pirjo.kirvesmies@essote.fi			
7. Jakelu	Minna Pirskanen Sanna Sulku Marika Räisä Anri Tanninen			
8. Muutoksenhaku	Oikaisuvaatimusohjeet liitteenä			
9. Tiedoksianto	Päätös on annettu asianosaiselle tiedoksi sähköpostilla, joka on lähetetty 9.2.2021.			
Postiosasto Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen ky. Porsasamankatu 35-37, 50100 Mikkelä	Käyntiosasto Porsasamankatu 35-37, 50100 Mikkelä P-akennus (hallintokorttel) Kirjasto 1 krs.	Yhteyshenkilöt Yhteystiedot 0625500-0 Kotipaikka Mikkelä www.essote.fi	Yhteystiedot Väline 015 3511 ma-pe 9.30-15.00 kirjasto@essote.fi	

Viranhaltijapäätös
09.02.2021

Pykälä
4/2021

2 (4)

Postiosoite
Eiä-Savon sosiaal- ja terveyspalvelujen ky
Porssalmentie 35-37, 50100 Mikeli

Käyntiosoite
Porssalmentie 35-37,
50100 Mikeli
Puhelin (huhtikuussa):
Kytäono 144.

Yritystiedot
Y-tunnus 0825508-3
Kotipaikka Mikeli
www.essote.fi

Yhteyshenkilöt
Valida 015 3511
(ma-pe 8.00-15.00)
difeemo@essote.fi

Viranhaltijapäätös
09.02.2021

Pykälä 3 (4)
4/2021

Oikaisuvaatimusohjeet

Liite

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Päätökseen ei saa hakea muutosta vailltamalla tuomioistuimeen.

Oikaisuvaatimusoikeus

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä:

- se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen)
- kuntayhtymän jäsenkunta
- kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Oikaisuvaatimus on toimitettava Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän kirjaamoon määräajan viimeisenä päivänä ennen kirjaamon aukioloajan päättymistä.

Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, kolmantena päivänä viestin lähettämisestä.

Kunnan jäsenen ja kuntayhtymän jäsenkunnan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Jos oikaisuvaatimusaajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulu- tai juhannusaatto tai arklauantai, saa oikaisuvaatimuksen tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Oikaisuvaatimusviranomainen

Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, on Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän hallitus.

Postiosoite: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli
 Käyntiosoite: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli, P-rakennus, 1. krs
 Sähköpostiosoite: kirjaamo(at)essote.fi
 Puhelinnumero: 044 351 2874
 Faksinumero: 015 351 2746
 Kirjaamon aukioloaika: maanantaista perjantaihin 9.00 – 15.00

Oikaisuvaatimuksen muoto ja sisältö

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti. Myös sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta.

Postiosoite
Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen ky,
Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Käyntiosoite
Porrassalmenkatu 35–37,
50100 Mikkeli
P-rakennus (hallintokoteli)
Kirjaamo 1 krs.

Yhteyshenkilö
Yhteystiedot
Puhelin 044 351 2874
Kotipaikka Mikkeli
www.essote.fi

Yhteyshenkilö
Vahde 010 3011
(ma-pe 9.00-15.00)
kirjaamo@essote.fi

Viranhaltijapäätös
09.02.2021

Pykälä 4 (4)
4/2021

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava:

- päätös, johon haetaan oikaisua
- miten päätöstä halutaan oikaistavaksi
- millä perusteella oikaisua vaaditaan.

Oikaisuvaatimuksessa on lisäksi ilmoitettava tekijän nimi, kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Jos oikaisuvaatimus päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisenä viestinä, yhteyshenkilönä pyydetään ilmoittamaan myös sähköpostiosoite.

Postiosoite
Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen ky.
Porssalammentie 35-37, 50100 Mikkelä

Käyntiosoite
Porssalammentie 35-37,
50100 Mikkelä
P-ohjeistus (hallintokartta)
Kiljainen 1 krs.

Yhteyshenkilöt
Y-unnus 0025508-3
Kuljainen Mikkelä
www.essote.fi

Yhteyshenkilöt
Vaihde 015 3611
(ma-pe 8.00-15.00)
kirjainfo@essote.fi